

№ 1/02 від 29 лютого 2016 р.

Голові ХОДА, співголови Робочої
групи із забезпечення реалізації в
Харківській області Закону України
“Про засудження комуністичного та
націонал-соціалістичного
(нацистського) тоталітарних режимів в
Україні та заборону пропаганди їхньої
символіки”

Райніну І. Л.

Вельмишановний Ігоре Львовичу!

Безумовно, назви районів, залишені без змін, треба міняти. Однак як – це питання. На жаль, до думки експертів, філологів-краєзнавців (яким я є), не зверталися. Проте експертне знання навіть однієї людини важливіше, ніж думка 10 000 людей, які не є фахівцями у чомусь. Звісно, у питаннях топоніміки і краєзнавства усі вважають себе фахівцями (як у політиці і футболі) – і це право кожного . Однак «вважати себе» і бути – це різні речі.

На мій погляд, серед пропозицій Фонду Національно-культурних ініціатив ім. Г. Хоткевича, при усій повазі до п. К. П. Черемського і Загальноміських громадських слухань з питань перейменування, слухною є лише пропозиція щодо перейменування Фрунзенського р-ну у Немишлянський. Московський р-н може бути перейменований у Салтівський, хоча цього не варто робити, навіть в умовах агресії РФ, оскільки старовинна Московська вулиця (теп. Моск. просп.) – **історично більш важливий маркер цього району, ніж нова реалія – Салтівка.**

У перейменуваннях повинні бути історична логіка і спадковість. Це тільки здається, що у перейменуванні Комінтернівського р-ну у Європейський вони присутні. Нічого специфічно «європейського» у цьому р-ні нема, а якщо є, то не більше, ніж в інших р-нах. Якщо цю назву прив'язувати до міжнародного аеропорту, то район треба, за цією логікою, назвати Міжнародним, але навряд чи це вдале рішення. **Назва ж повинна маркувати особливості географії, історії, економіки, культури саме цього району.** Даний район був названий

8.03.40 не на честь Комінтерну, а на честь найбільшого у місті Харківського паровозобудівного з-ду ім. Комінтерна. Зараз цей завод, визначна роль якого у нашій військовій і мирній історії загальновідома, носить ім'я Малишева. Тому доцільно і логічно назвати цей р-н **Малишівським**, тим більше, що назва однієї зі станцій метро слугуватиме певним орієнтиром для розуміння розташування р-ну, а, по-друге, таким чином буде вшанована багаторічна самовіддана праця тисяч малишівців. Інша пропозиція – назвати р-н **Спортивним**, оскільки саме тут знаходиться відомий далеко за межами країни стадіон «Металіст» і взагалі історія харківського спорту значною мірою пов'язана саме з цим районом. Знову ж таки, станція метро «Спортивна» є хорошим орієнтиром для розуміння розташування р-ну.

Вкрай невдалими є пропозиції перейменувати Жовтневий р-н у Баварський і Червонозаводський у Основ'янський. Баварія, а точніше – Нова Баварія (тоді вже р-н треба було б називати Ново-Баварським), – досить малий мікрорайон, відносно новий і не дуже значущий у історії району і міста. Тим не менше, саме у Жовтневому р-ні жив один із засновників нової української літератури, якого Шевченко називав «батьком», – Г. Квітка-Основ'яненко, саме у цьому р-ні, на старовинних цехових вулицях, які, на щастя, зберегли назви **Велика Гончарівська** і **Мала Гончарівська**, відбувається дія класичного твору нашого земляка «Сватання на Гончарівці». Харків'яни у великому боргу перед Квіткою, який не тільки прославив на увесь світ наше місто, а й практично зробив для нього дуже багато: вони не зберегли його будинок, не створили музей письменника (навіть експозиції, присвяченої йому, ви не знайдете у місті!), по праху Квітки бігають зараз спортсмени, брендове для Харкова «Сватання...» не йде у жодному театрі міста, твори Квітки про Харків, які повинні бути на парті у кожного харківського школяра, у рідному місті класика не видаються зовсім. Тому доречним було б назвати цей район **Квіткінським**. Як варіант можна розглянути назву **Гончарівський** – на честь славних харківських ремісників, які залишили свій слід у топоніміці. Однак більш **знаковою** була б назва Квіткінський.

Ні в якому разі не можна називати Червонозаводський р-н Основ'янським. У місті й так люди плутаються, коли йдеться про Основу. Бо є старовинна Основа, де жили Квітки (це Москалівка, біля з-ду ім. Шевченка), і саме на честь цієї основи письменник узяв псевдонім, який знають українці в усьому світі. І є нічим не знаменита станція Основа, якій років сто, зовсім в іншому місці,

назва її була обрана чиновниками навмання, без урахування топоніміки, що склалася. Немає ніякого сенсу увічнювати цю станцію, закріплювати давню дурницю і поширювати й далі плутанину (якщо р-н назвуть Основ'янським, тоді вже не тільки гості міста, а й харків'яни у більшості своїй будуть упевнені, що Квітка саме там і жив і на честь цієї Основи обрав свій псевдонім). Тим не менше, є прекрасна й органічна, а головне історична назва цього р-ну – **Журавлівський**. До речі, Червонозаводський р-н був заснований 26.01.19 як частина Петинсько-Журавлівського р-ну. Мало хто знає, що саме на Журавлівських схилах, біля Белгородської криниці, ще до заснування Харківської фортеці поселилися перші мешканці майбутнього Харкова. Вже цього факту достатньо, щоб увічнити *знакову назву* даного мікрорайону. Крім того, *питомо український народний топонім Журавлівка знають усі уродженці нашого міста, і назва ця є прекрасним орієнтиром, що надзвичайно важливо для номінації р-ну.*

Не маю нічого проти назви Холодногорський р-н, однак значно цікавішою була б назва **Сковородинівський**. Саме у цьому р-ні, на вул. Чистоклетівській, біля Лисої Гори, жив Г. С. Сковорода – найзначуща постать в історії Харкова і одна з наймасштабніших фігур в історії не тільки України, а й усього світу. Далеко не всі гості міста знають, що він наш земляк. *Хіба не доречно було б зробити ім'я філософа брендовим для району, з яким пов'язані певні роки його життя?* Партійні варвари у 1970-х знищили мазанку на Чистоклетівській, де жив, за переказами, «український Сократ», і хіба не варто нам, виправляючи цю історичну помилку, хоча б ім'я людини, яка написала «Молитву за місто Харків» і, як ніхто, вплинула (і впливає!) на духовний розвиток його мешканців, залишити на мапі Харкова? Назва району може бути формальною, ніякою, а може бути духовним орієнтиром і до багато чого зобов'язувати!

Щодо назв вулиць, які були перейменовані, тут теж багато неприпустимих ані з наукової, ані з практичної точки зору речей. При потребі я можу зробити докладний аналіз і вказати хоча б на кричущі нісенітниці. Однак зараз скажу про одну. Існування поруч вулиць Мироносицької (історична назва) і новоявленої Жон Мироносиць вносить плутанину, як і з двома Основами. Друга назва просто дублює першу, і зрозуміло чому: меру схотілося увічнити «свій» храм-новодел (проти спорудження якого, до речі, виступала громадськість). Абсолютно очевидно, що кол. Раднаркомівська повинна носити

назву **вулиця Алчевських**, оскільки саме тут знаходяться і будинок, де мешкала ця визначна родина (парадокс, але на Палаці культури міліції нема меморіальної дошки, яка сповіщала б про це!), і будинок Недільної школи Х. Д. Алчевської, відомої своїми педагогічними досягненнями у всьому світі, за що Христину Данилівну було обрано Віце-президентом Всесвітньої Ліги просвітництва. Перейменування ж вул. Артема у вул. Алчевських абсолютно волюнтаристське, нічим не обґрунтоване. Підтримую пропозицію Харківської топонімічної групи при «Просвіті» перейменувати цю вул. на честь **Адама Міцкевича**, який був у Харкові, спілкувався з П. П. Гулаком-Артемовським та ін. культурними діячами. Наявність на цій вулиці Польського консульства – аргумент на користь саме такого перейменування, як і близькість вул. Пушкінської (що створює топонімічний ансамбль).

Красиков Михайло Михайлович,

член Консультативної Ради з охорони культурної спадщини
Харківської області при Департаменті культури і туризму ХОДА,
громадський інспектор з охорони культурної спадщини Харківської області,
кандидат філологічних наук,
директор Харківського відділення Українського етнологічного центру
Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України,
доцент кафедри етики, естетики та історії культури НТУ «ХП»,
директор Етнографічного музею «Слобожанські скарби» ім. Г. Хоткевича
при НТУ «ХП»,
почесний член Всеукраїнської спілки краєзнавців,
член Міжнародної асоціації українців, Асоціації мистецтвознавців (АИС),
Асоціації етнографів та фольклористів України,
член Національної спілки письменників України, лауреат творчої премії
Харківського міськвиконкому в галузі етнології та фольклористики ім. Петра Іванова.

Координати для зв'язку:

755-59-37, 067-91-014-91,
mmkrasikov@mail.ru